

БІБЛІОТЕКИ ДЛЯ ДІТЕЙ
КІРОВОГРАДЩИНИ
В КОНТЕКСТІ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ.
РІК 2021

СТАТИСТИЧНО-АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

КІРОВОГРАДСЬКА ОБЛАСНА БІБЛІОТЕКА ДЛЯ ДІТЕЙ

ІМ. Т. Г. ШЕВЧЕНКА

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ВІДДІЛ

Бібліотеки для дітей Кіровоградщини

в контексті децентралізації. Рік 2021

статистично-аналітичний огляд

Кропивницький — 2022

УДК 02(477.65)

Б 89

Бібліотеки для дітей Кіровоградщини в контексті децентралізації. Рік 2021: статистично-аналітичний огляд / Кіровогр. обл. б-ка для дітей ім. Т. Г. Шевченка; науково-метод. від.; уклад. Н. Расторгуєва; ред. О. Ліпей; відп. за вип. Т. Манжула. — Кропивницький, 2022. — 20 с.

У виданні аналізується діяльність бібліотек Кіровоградської області з користувачами-дітьми у 2021 році: зміни, які відбулись у бібліотечній мережі та кадровому складі; статистичні показники; матеріально-технічна база; стан бібліотечних фондів; фінансові надходження і їх використання та ін. Висвітлюються значимі соціокультурні заходи, спрямовані на залучення дітей до бібліотеки, промоцію читання.

Видання адресоване фахівцям у галузі бібліотечної справи.

Адміністративно-територіальна реформа, карантинні заходи через пандемію на території України, вплинули і на діяльність бібліотек, як складової сектору культури в громадах.

Сформована нова архітектура інтегрованої бібліотечної системи, яка відповідає сучасним потребам територіальних громад.

Станом на 1.01.2022 р. **мережа спеціалізованих бібліотек для дітей** нараховує **28 закладів**: Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка і 27 бібліотек для дітей (на початок 2021 р. було 30 бібліотек для дітей).

Розподіл бібліотек для дітей за територіальним принципом:

Кропивницький район – 12 бібліотек (42,8%);

Голованівський район – 6 (21,4%)

Новоукраїнський район – 5 (17,9%)

Олександрійський район – 5 (17,9%)

Реорганізація районів і створення ОТГ внесли зміни у статус *районних бібліотек для дітей*:

5 закладів увійшли до складу мережі бібліотек *міських рад*: Гайворонська, Благовіщенська, Долинська, Новоукраїнська, Новомиргородська; **7** – до *селищних рад*: Вільшанська, Голованівська, Новгородківська, Олександрівська, Петрівська, Новоархангельська, Устинівська; *Бобринецька районна бібліотека для дітей* – до Кетрисанівської сільської ради.

На частині території, рішенням органів місцевого самоврядування, мережа бібліотек була організована за моделлю «публічна бібліотека з філіями». Районні бібліотеки для дорослих перейменовано на *публічні бібліотеки*, зареєстровані як комунальні заклади зі статусом юридичної особи. Інші бібліотеки, розташовані на даній території, отримали статус відокремлених структурних підрозділів (філій) публічної бібліотеки ОТГ. У т.ч. **12 бібліотек для дітей** отримали статус філій публічних бібліотек. Окрім того, **8** бібліотек для дітей залишилися самостійними, у т.ч. **7** – мають статус юридичної особи; **8** бібліотек для дітей, як і раніше, входять до ЦБС міст Кропивницький, Олександрія, Світловодськ.

У 2021 р. відбулося зменшення мережі бібліотек для дітей області на 2 заклади, які реорганізовано у структурні підрозділи публічних бібліотек:

КЗ «Добровеличківська селищна бібліотека для дітей» Добровеличківської селищної ради – в абонемент для дітей при КЗ «Добровеличківська центральна публічна бібліотека». Підстава: Лист Міністерства культури та інформаційної політики від 11 серпня 2020 р. № 9970/4.10.4 «Про виключення з базової мережі»; рішення 4 сесії 8 скликання від 30.12.2020 р. № 57 «Про реорганізацію юридичних осіб»; розпорядження Добровеличківського селищного голови від 11.01.2021 р. №25-к «Про попередження про наступне вивільнення».

Компаніївська районна бібліотека для дітей – у відділ обслуговування дітей КЗ «Центральна публічна бібліотека Компаніївської селищної ради». Підстава: рішення Компаніївської селищної ради від 26.01.2021 № 157. Лист погодження МКІП від 19.07.21 р. № 8306/43.2.

КЗ «Помічнянська міська дитяча бібліотека» рішенням місцевої ради реорганізована в дитячий відділ КЗ «Центральна бібліотека» виконавчого комітету Помічнянської міської ради. Але бібліотека залишається в базовій мережі, оскільки відсутнє погодження на її реорганізацію від МКІП.

Роботу бібліотек для дітей забезпечували **80 фахівців** (на 13 менше 2020 р.). У режимі повної робочої зайнятості працювали 76 осіб; неповний робочий день – 4. На 0,5 ставки переведено бібліотекарів Гайворонської бібліотеки для дітей філії №1 та філії «Витязівська сільська бібліотека для дітей».

За освітою: 46 працівників мали повну вищу, у т.ч. 31 – бібліотечну, 33 – базову вищу, у т. ч. 31 – бібліотечну, 1 – загальну середню. Фахівці із бібліотечною освітою склали 77,5% від загальної кількості працюючих, що на 3,3% більше за 2020 р. За стажем роботи: до 3-х років – 6 осіб, 3-9 р. – 5, 10-20 р. – 15 і понад 20 років – 54 особи (на 8 менше за 2020 р.).

Належність бібліотек до груп за оплатою праці розподілилися наступним чином: 7 – до 3-ої групи, 12 – до 4-ої, 8 –

поза групою.

Даний огляд діяльності базується на статистичних даних за 2021 рік, наданих спеціалізованими бібліотеками для дітей, та дає можливість отримати загальне уявлення про роботу бібліотек, ефективності їхньої діяльності. Статистичні дані наводяться без урахування показників Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г.Шевченка (див. окремі звіти: форма № 6-НК, ЕСМаР).

Бібліотеки в роботі з дітьми продовжили переорієнтацію діяльності закладів щодо організації важливих бібліотечних процесів, удосконалення сфери надання послуг користувачам, поєднання проведення заходів, як в реальному часі, так і в віртуальному просторі.

Бібліотеки для дітей були й залишаються найдоступнішими закладами для жителів області.

Протягом 2021 року спеціалізованими бібліотеками для дітей *обслужено* **41,5** тис. дітей різного віку та організаторів дитячого читання. За *єдиною реєстраційною картотекою користувачами бібліотек* стали **24,7** тис. осіб, з яких дітей до 15 років включно – 85,4%; понад 15 років і старше – 14,6%.

Позитивно, що складний звітний рік не став винятком і до дитячих бібліотек прийшли нові читачі. *Кількість дітей, що вперше записалися до бібліотек* – **3,9 тис.** осіб. Але, враховуючи обставини роботи бібліотек у зв'язку із запровадженням карантину по усій країні з метою запобігання поширенню гострої респіраторної інфекції COVID-19, це на 1,6 тис. читачів менше порівняно з 2020 роком.

Бібліотеки приділяють увагу *дітям з вадами фізичного розвитку* – 453 особи є користувачами бібліотечних закладів. У цьому контексті слід відзначити роботу ЦБД ім. Ю. Гагаріна та філії №3 для дітей Олександрійської міської ЦБС, бібліотеки-філії №12 для дітей МЦБС м. Кропивницького, бібліотеки-філії № 8 для дітей Світловодської ЦМБС.

Документовидача становить **780,9** тис. прим. У загальному числі, видача книг і періодики *державною мовою*, склала **83,5%**,

що на 1,7% більше, ніж у 2020 році. Із усієї кількості документів видано книг – 79,8%, *періодики* – 19,6%, *АВД і ЕД* – 0,6%. Перевага попиту на книги – результат отримання нових видань та реклама їх бібліотеками. *Кількість виданих друкованих видань на 1 користувача (читаність)* – 19,5.

Відвідування – **487,1** тис. осіб (до річного плану – 123,4%). Простежується динаміка росту *реальних відвідувань* бібліотек для дітей. Їх на 15,6 тис. більше, порівняно з 2020 роком. Зокрема зросли на 11,1 тис. відвідування дітьми масових заходів та на 9,1 тис. відвідування інтернет-класів. Як і в попередній рік, значний відсоток, у загальному числі, складають *відвідування сайтів* дитячих бібліотек – 25,2%, і це, не рахуючи звернень на блоги і сторінки у соціальних мережах. *Середній показник відвідувань* становить 12,2.

Проте, заплановані, згідно норм навантаження, основні показники, бібліотеками для дітей виконані не повністю. Позначилися і реорганізаційні процеси, і скорочення працівників у бібліотеках. Зокрема, показник «користувачі» виконаний на 96,4%, «видача документів» – на 95%.

Бібліотечний фонд спеціалізованих бібліотек для дітей. Характерними рисами ситуації, яка склалася в поточному комплектуванні, є скорочення обсягу надходжень нової літератури та відсутність стабільного фінансування на місцях. Поповнення літературою відбувалося за бюджетні та позабюджетні кошти.

За звітний період до бібліотек для дітей *надійшло* **6,0** тис. прим. документів (менше на 2,4 тис., ніж у 2020 році). Серед отриманих друкованих видань: **76,5%** – *книги* і **23,5%** – *періодика*; **90,2%** надходжень – документи *українською мовою*.

Джерела поповнення фондів літературою:

38,4% отримано за Програмою поповнення фондів публічних бібліотек через ОФ ОУНБ ім. Д. Чижевського. Це в 1,5 рази менше, ніж у 2020 році;

12,3% видань придбано за кошти місцевих бюджетів в магазинах і видавництвах (на 2,9% менше, ніж у 2020 році).

Подібні надходження мали 5 філій для дітей МЦБС м. Кропивницького, 2 філії для дітей Олександрійської МЦБС;

7,9% склали книги, замінені читачами замість втрачених та за наслідками переобліків;

16,5% – дарунки. Найбільше книг отримали в подарунок Гайворонська бібліотека для дітей філія №1, КУ «Бібліотека для дітей» Петрівської селищної ради, Олександрійська ЦМБД ім. Ю.Гагаріна, бібліотека-філія №12 для дітей МЦБС м.Кропивницького, бібліотека для дітей філія КЗ «ЦПБ Долинської міської ради», бібліотека для дітей КЗ «Новгородківська публічна бібліотека», КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей».

Загалом у 2021 р. вагомими надходженнями (300-800 прим.) мали **25,9%** дитячих бібліотек: міська бібліотека для дітей КЗ «Благовіщенська міська публічна бібліотека», Новомиргородська РБД, КЗ «Бібліотека для дітей» Голованівської селищної ради, КУ «Бібліотека для дітей» Петрівської селищної ради, Олександрійська ЦМБД ім. Ю.Гагаріна, бібліотека-філія №12 для дітей МЦБС м. Кропивницького, ДФ Новоукраїнської ЦБ. Від 100 до 200 прим. отримали **44,5%** бібліотек; до 60 прим. – **18,5%**; залишилися без нових надходжень **11,1%** бібліотек, зокрема: Світловодська і Новомиргородська міські бібліотеки для дітей, Новоархангельська бібліотека для дітей.

Періодичні видання є невід'ємною складовою частиною документного фонду. За кошти місцевих бюджетів мали передплату **63%** бібліотек для дітей, що на 11,3% більше, ніж у 2020 році; за кошти від платних послуг та спонсорів – **22,2%** бібліотек; не отримували періодику **14,8%** закладів (Новоархангельська БД, Новомиргородська МБД, дві філії для дітей Кетрисанівської сільської ради).

Продовжилася робота зі звільнення фондів від пасивної частини видань. Усього з бібліотечних фондів *вибуло* **44,0** тис. прим. документів, що на 5 тис. прим. документів більше, ніж у 2020 році. *Причини списання*: **86,2%** – за зношеністю, **9,6%** – морально застарілі, **3,2%** – не профільні, **0,9%** – втрачені

користувачами, **0,1%** – за результатами переобліків. *Вибуття документів за видами: книг – 94,6%, періодики – 5,4%.*

Таким чином, *фонд бібліотек для дітей* на початок 2022 року нараховував **443,5** тис. прим. документів. Порівняно з 2020 роком він зменшився на 64,2 тис. прим. Характерним для видового складу фонду є перевага друкованих видань – **99,8%**, матеріалів на нетрадиційних носіях – **0,2%**. За *мовною ознакою*, пріоритет за українськомовними документами – **62,2%**.

Відносні показники: *обертаність фонду* – **1,8**, що на 0,4 більше 2020 року; *забезпеченість документами* на одного користувача – **11,1**, що на 0,7 менше за 2020 рік. *Коефіцієнт оновлення фонду* – **1,3%**, що на 0,3% менше 2020 року.

Бібліотеки для дітей, як сучасні інформаційні заклади, не можна уявити без **комп'ютерів і копіювально-розмножувальної техніки**. На 1.01.2021 року дитячі бібліотеки мали: **92** комп'ютери, **67** одиниць копіювально-розмножувальної техніки, **46** одиниць мультимедійного обладнання. Але говорячи про комп'ютеризацію дитячих бібліотек слід зазначити, що **29,6% закладів** мають лише **1 комп'ютер**. У Рівнянській СБД оргтехніка відсутня.

Засоби зв'язку: 25 бібліотек для дітей мають електронну пошту, 9 – стаціонарний телефонний зв'язок, 1 – факс. Доступом до мережі Інтернет забезпечені 24 бібліотеки для дітей.

Поліпшилася **матеріальна база 12 закладів**. У бібліотеках відбулися ремонти; придбання меблів; заміна вікон на енергозберігаючі склопакети; котлів опалення тощо.

Дитячі бібліотеки, по-можливості, надавали **додаткові платні послуги**. Напрацювання від платних послуг – **63,1** тис. грн., що у порівнянні з попереднім роком більше на 26,5 тис. грн. План виконано на 122%. Кошти використано на придбання книг, передплату періодики, поліпшення матеріально-технічної бази. Вагомі надходження від платних послуг отримали бібліотеки для дітей міст Олександрії, Кропивницького, Світловодська (філія №8), Гайворона, селищ Петрове, Новгородка, Олександрівка.

Загалом, для розвитку і створення привабливості закладів, бібліотеками для дітей залучено **156** тис. грн. *спонсорських і благодійних внесків*.

Ефективність забезпечення потреб користувачів у бібліотечних послугах залежить від їхнього **вивчення**. З цією метою бібліотеками для дітей проведено 98 *досліджень*, 25 *аналізів читань*, в ході яких оброблено більше 4,0 тис. анкет учнів 1-9 класів, організаторів дитячого читання.

Обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г. Шевченка долучає дитячі бібліотеки до участі у *всеукраїнських та обласних дослідженнях*. Протягом 2021 року стали учасниками обласних етапів **3-х всеукраїнських онлайн досліджень**: *«Роль публічних бібліотек у промоції читання»* від НБУ ім. Я. Мудрого; *«Нова українська книга у фондах спеціалізованих бібліотек для дітей»*, *«Трансформація надання бібліотечних послуг бібліотеками України для дітей в умовах сучасних викликів»* від НБУ для дітей; **обласного анкетного опитування «Фаховий ріст бібліотекарів – новий формат»**, проведеного з метою вивчення підвищення кваліфікації бібліотекарів онлайн в умовах карантинних обмежень.

Видавнича діяльність є важливою функцією бібліотек для дітей. Упродовж 2021 року розроблено **765 назв матеріалів**. Акцент зроблено на створенні електронних ресурсів (буктрейлери, відеоролики, електронні презентації тощо), які були представлені на бібліотечних сайтах, блогах, сторінках у фейсбук, ютуб та доступні для віддалених користувачів. Вони склали **62,3%** від загального числа видань. Слід відзначити в цьому плані роботу ЦМБД ім. Ю. Гагаріна і бібліотеки-філії №3 для дітей Олександрійської МЦБС, ЦМБД і філій №№19, 21 для дітей МЦБС м. Кропивницького, бібліотеку-філію №8 для дітей Світловодської МЦБС, бібліотеку для дітей – філію КЗ «ЦПБ Долинської міської ради», Гайворонську бібліотеку для дітей філію №1, КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей», КУ «Петрівська бібліотека для дітей», дитячу філію Новоукраїнської ЦБ. Серед друкованих

матеріалів були популярні малі форми: буклети, пам'ятки, закладки, календарі тощо.

Розширилися грані соціальної комунікації бібліотек з користувачами у віртуальному просторі. Протягом 2021 року на сторінках **9 сайтів і 11 блогів** (ведуть 15 бібліотек для дітей) публікувалися новини, фото та відеоматеріали. **Facebook, youtube** виявилися найпопулярнішими соціальними платформами, які використовували бібліотеки для допису про події з фотографіями, інформування про послуги, висвітлення власних книжкових колекцій, підтримки проєктів інших бібліотек тощо. Насамперед у соціальних мережах було розміщено **22** тис. постів, фото, відео, що на 7,2 тис. більше, ніж у 2020 році. Скористалися бібліотеки для дітей і можливостями *друкованих та електронних ЗМІ*, де опубліковано **344** інформації, на 125 більше, ніж у 2020 році.

Модернізація професійної діяльності бібліотек, оволодіння новими компетенціями, систематичне підвищення кваліфікації працівників бібліотек – все це є головними цілями роботи бібліотек – методичних центрів. Серед найпоширеніших заходів із удосконалення професійної діяльності бібліотекарів: семінари, вебінари, тренінги, школи, воркшоп та інші форми навчань. Усього за звітний рік проведено **172** заходи. Крім того, представництво бібліотек для дітей у соціальних мережах дозволило приєднатися до професійної комунікації бібліотекарів онлайн. У 2021 році до всеукраїнських, обласних, грантових та інших віртуальних навчань долучились 52 фахівця, у т.ч. 19 отримали сертифікати. Детально про навчання онлайн – у матеріалі обласного соціологічного дослідження «Фаховий ріст бібліотекарів: про результати та продуктивність онлайн навчань у дитячих бібліотеках краю у 2020-2021 роках». *Режим доступу:* <http://librarychl.kr.ua/Files/fahov-rist-2021.pdf>

Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т.Г.Шевченка і бібліотеки області є партнерами у реалізації

обласних і всеукраїнських заходів, частина яких відбулася онлайн.

Організований Кіровоградською ОДБ ім. Т.Г. Шевченка *обласний вебінар* «Будуємо бібліотеку майбутнього» на платформі «ZOOM» проходив за участі працівників бібліотек для дітей та публічних бібліотек міських, селищних, сільських територіальних громад – близько 60 осіб. Матеріали навчання представлені на гугл диску, лінк доступу до яких надано усім бібліотекам ОТГ.

Чималий загальний керівників і бібліотекарів долучилися до Всеукраїнської наради щодо впровадження оновленої статистичної звітності №6-нк та №80-а-рвк, організованої Держагенством України з питань мистецтв та мистецької освіти під егідою Міністерства культури та інформаційної політики України; онлайн-презентації Стратегії розвитку читання на 2021 – 2025 роки «Читання як життєва стратегія».

Протягом 2021 року обласною бібліотекою для дітей ім. Т. Г. Шевченка спільно з бібліотеками області проведено, із залученням дітей віком від 6 до 18 років, *9 всеукраїнських та обласних заходів*.

Дещо з історії конкурсів 2021 року. На **обласний тур Всеукраїнського конкурсу дитячого екомалюнка «Книга і діти, екологія і світ»** надійшло 125 робіт. Кращі 11 індивідуальних і колективних робіт юних художників взяли участь у завершальному турі, що проходив у НБУ для дітей (м. Київ). З яких 6 малюнків земляків увійшли до книги «Альманах творчих робіт за результатами Всеукраїнського конкурсу дитячого екомалюнка «Книга і діти, екологія і світ»», підготовленого НБУ для дітей і надрукованого видавництвом «Ранок». У виставково-презентаційній залі Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка, напередодні Всесвітнього дня охорони довкілля (5 червня), була розгорнута виставка учасників конкурсу «Книга і діти, екологія і світ», з якою із задоволенням ознайомилися містяни та гості міста. *Грунтовно про конкурс:*
http://librarychl.kr.ua/pro_bib/kdes.php

Завдяки проведеній бібліотеками області організаційній роботі, юні кіровоградці стали учасниками **Всеукраїнського онлайн-конкурсу дитячого малюнка «Я і мої права»**, приуроченого до відзначення 25-річчя Конституції України, створивши і розмістивши більше 103-х малюнків на онлайн платформі Padlet НБУ для дітей. Активними були діти з сільських і селищних територіальних громад: Компаніївської, Попельнастівської, Кетрисанівської, Новоархангельської, Новгородківської, Глодоської, Петрівської; міст Знам'янка, Кропивницький, Олександрія, Світловодськ. Малюнок Жих Данііла (м. Олександрія) «Право на чисте довкілля», за результатами онлайн-голосування, увійшов до 25 малюнків-фіналістів, що набрали найбільшу сумарну кількість уподобань (серед 1849 робіт). Усі фіналісти та переможці отримали призи і сертифікати від організаторки конкурсу – НБУ для дітей та його співорганізаторів.

Грунтовно про конкурс:
http://librarychl.kr.ua/pro_bib/pidsum-konst-2021.php

127 малюнків, вишивок, аплікацій надійшли на обласний тур **Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Незалежна і єдина – моя Україна!»** до 30-річчя незалежності України. На всеукраїнському рівні 18 індивідуальних та колективних робіт дітей представляли Кіровоградщину. Головним журі конкурсу у числі переможців (серед 227 робіт) була названа і творча робота нашого земляка – Бірки Володимира, користувача Устинівської дитячої бібліотеки – панно «Берегиня» у номінації «Інші техніки» у віковій групі читачі-учні 1-4 класів. Також 5 робіт наших земляків увійшли до книги «Альманах творчих робіт за результатами Всеукраїнського конкурсу дитячої творчості «Незалежна і єдина – моя Україна!», укладеної НБУ для дітей і опублікованої на власному сайті. Загалом видання містить 100 фотографій кращих мистецьких творів дітей, надісланих на конкурс із усіх куточків України.

Грунтовно про конкурс: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/nezal-2021.php

Традиційно влітку діти могли спробувати свої сили у **Всеукраїнському конкурсі «Лідер читання»**. На обласному рівні

конкурс проводився з 1 червня по 24 серпня спеціалізованими бібліотеками для дітей серед користувачів – учнів 5-9 класів. У конкурсі взяли участь понад 150 дітей, 13 кращих читачів вибороли право представляти свої регіони в обласному турі та стали учасниками змагання за звання «Лідера читання» Кіровоградщини. Обласне журі, при визначенні Лідера читання, враховувало: участь в бібліотечних заходах, пов'язаних з популяризацією літератури та читання, кількість прочитаних книжок під час програми літніх читань, представлення на відеоролику однієї з прочитаних книг, створений аналіз твору-відгуку на улюблену книжку та відповіді на тестові завдання, які були розроблені фахівцями відділу підліткового читання Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім.Т.Г.Шевченка. *Лідером читання* Кіровоградської області стала *Доброван Мар'яна* (11 років) – активна читачка Бібліотеки для дітей КЗ «Новгородківська публічна бібліотека». *Грунтовно про конкурс*: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/lider_chit_2021.php

Переможцями обласного туру щорічного **Всеукраїнського дитячого літературного конкурсу «Творчі канікули-2021»** визначили 12 дітей. На всеукраїнському рівні твори наших 5 юних авторів увійшли до збірки «Творчі канікули - 2021», яку видала НБУ для дітей. *Грунтовно про конкурс*: http://librarychl.kr.ua/pro_bib/lit_konkurs.php

Загалом, учасниками конкурсів стали більше 600 дітей від 6 до 18 років із міських, селищних, сільських територіальних громад. Організаторка конкурсів в області – Кіровоградська обласна бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка нагородила переможців обласних турів. Юні автори 54 індивідуальних та 6 колективних робіт отримали грамоти та книжкові подарунки.

За активну участь у проведенні обласних турів Всеукраїнських конкурсів, організацію творчого дозвілля дітей відзначено подяками *12 колективів бібліотек*: Гайворонської, Долинської, Знам'янської, Кропивницької, Олександрійської міських, Компаніївської, Новгородківської, Олександрівської, Петрівської, Устинівської селищних, Кетрисанівської, Соколівської сільських територіальних громад.

Щорічний **Всеукраїнський тиждень дитячого читання** проходив під девізом «Книжку читай – успіху досягай». У зв'язку зі встановленням «помаранчевого рівня» епідемічної небезпеки в області, бібліотеками були внесені корективи і чимало заходів проходили в онлайн-форматі. Перелік заходів Всеукраїнського тижня дитячого читання в бібліотеках області був представлений на блозі «Фаховий меседж» науково-методичного відділу Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка.

У 2021 році в Україні вперше відбувся **Національний тиждень читання**, який проводив Український інститут книги спільно з Міністерством культури та інформаційної політики України з 13 по 19 грудня. До загальнонаціональної акції під спільним слоганом «Знайди свою книжку!» активно долучилися і бібліотеки для дітей області та взяли участь у події «Кольорові читання» – 7 днів/7 кольорів. Кожна бібліотека вибирала для себе кольори, відповідно до кольорів – обкладинки книг, за якими проводила різноманітні заходи: презентації творів, квести, вікторини, читання за участі письменників тощо. Пости про проведення під хештегами #тижденьчитання і #знайдисвоюкнижку викладали на власних сторінках у фейсбук. ДФ Новоукраїнської ЦБ змонтований відео-підсумок «Кольорові читання» та представлений на власній сторінці у фейсбук.

Активно підтримали бібліотеки області ініціативу обласної бібліотеки для дітей ім. Т.Г. Шевченка щодо проведення **обласного заходу – Travel-день «Бібліотека очима дітей»** у рамках відзначення 30 вересня 2021 року Всеукраїнського дня бібліотек. Події цього дня бібліотеки для дітей висвітлювали у соціальних мережах під хештегами **#Travelденьубібліотеці** та **#Бібліотекаочимадітей**.

Розширити асортимент послуг серед населення громади, урізноманітнити форми роботи, поглибити окремі напрями діяльності допомагає бібліотекам для дітей їх **програмна та проєктна практики**.

Олександрійська ЦМБД ім. Ю. Гагаріна, ЦМБД і філії №№ 12, 13, 19, 21 МЦБС м. Кропивницького, Світловодська бібліотека філія №8 для дітей, Гайворонська бібліотека для дітей філія №1 ввійшли до мережі цифрових хабів як учасники проєкту «**Дія. Цифрова освіта**» від Міністерства цифрової трансформації України, де бажаючі можуть навчатись на національній онлайн-платформі. Попередньо бібліотекарі пройшли відповідне навчання, підтвержене сертифікатами.

Бібліотеки для дітей МЦБС міст Кропивницького, Олександрії стали партнерами надзвичайно актуального україно-канадського проєкту «**Амбасадори безпеки**». Проєкт втілювався Агенцією сталого розвитку «Хмарочос» за підтримки Канадсько-українського проєкту розвитку поліції (CUPDP) коштом уряду Канади через Міністерство закордонних справ Канади. Мета – підвищення безпекової культури пішоходів та велосипедистів. У ході реалізації проєкту бібліотекарі проводили у школах та садочках просвітницькі заходи. Під час майстер-класів навчали дітей і дорослих виготовленню флікерів, що дозволяють пішоходу бути видимим для водіїв вночі більш, як за 100 метрів, і тим самим убезпечитися від наїзду машин. Усі матеріали для виготовлення флікерів надані в рамках проєкту безкоштовно.

Бібліотеки для дітей області продовжили роботу за проєктом «**Інформаційна підтримка ЄС – бібліотекам для дітей та юнацтва в Україні**» від Представництва Європейського Союзу в Україні. Отримані інформаційні ресурси допомогли бібліотекам популяризувати знання про ЄС та європейську інтеграцію України. Також бібліотекарі, на запрошення організаторів, долучилися до ряду тренінгів за проєктом «**Інформаційна підтримка мереж ЄС в Україні**».

Протягом року бібліотеки також були задіяні в реалізації успішних власних локальних та благодійних проєктів.

Світловодська бібліотека-філія №8 для дітей приєдналася до загальносистемного проєкту «**Нові умови надання субсидії: Оформлення необхідних документів в бібліотеках**»; продовжила участь у проєкті «**Бібліотеки на допомогу медичній реформі в**

Світловодську», інформуючи про документи, розміщені на сайті МОЗ та підбірки матеріалів медичної тематики.

КЗ «Публічна бібліотека Кетрисанівської сільської ради» започаткувала ретро-проект **«Чим багата Кетрисанівська хата»**. Мета – збереження, використання та популяризація краєзнавчих автентичних матеріалів, відродження свого духовного коріння. У рамках проекту бібліотекарями створено та розміщено на бібліотечній сторінці у фейсбук 14 відео-мандрівок, що містять розповіді про історію, звичаї, обряди та традиції сіл громади. Ефективність – 25,9 тис. переглядів.

Протягом року *Олександрійська ЦМБД ім. Ю. Гагаріна* реалізувала проекти **«Корекційно-розвиваюча студія «Сонячні зайчики»** та **«БІБЛІОНЯНЯ онлайн»**, що підтримані Британською Радою в Україні. Заходи проекту спрямовані на роботу з дітьми, що мають обмежені можливості здоров'я та соціально-незахищених категорій. Бібліотека є учасницею місцевих проєктів: **«Посиденьки з психологом»** для дітей підліткового віку та їхніх батьків за ініціативи психотерапевта М. Молчан та олександрійських волонтерів «Лікарняні клоуни», які допомагають дітям, що хворіють, впоратися з депресією, покращують їх емоційний стан; фото-проекту **«Руді... і не тільки»** за ініціативи культурно-освітнього Центру «Толока» для збереження, реставрації та реекспозиції пам'яток монументального мистецтва, пам'ятних місць та знаків напередодні літнього туристичного сезону на території громади.

ЦМБД і бібліотека-філія №21 МЦБС м. Кропивницького долучилися до проєкту **«Книжковий Арсенал у твоїй бібліотеці»** в рамках Міжнародного фестивалю, який проходив у Києві, створивши власні події. Зокрема, у *Центральній міській бібліотеці для дітей* можна було переглянути Дитячу онлайн-програму. Юні читачі бібліотеки взяли участь в інтерактивних читаннях, презентації українського анімаційного фільму та онлайн-дискусіях для підлітків. Відбулася презентація книги **«Дівчинка, яка на місяць літала на Місяць»** за участі автора Кирила Поліщука та ілюстраторки Ольги Краснопольської. *Бібліотека-філія №21* для

дітей провела зустріч-інтерв'ю з письменницею Іриною Хоменко. Події транслювалися у прямому ефірі на Фейсбук.

Центральна міська бібліотека для дітей та бібліотеки-філії №№12, 21 МЦБС м. Кропивницького взяли участь у Міжнародному освітньому онлайн-проєкті про **Цілі сталого розвитку для працівників культурно-освітніх закладів України**. Метою проєкту є заохочення бібліотекарів, педагогів, вихователів, а також дітей дошкільного і молодшого шкільного віку до активних дій задля сталого розвитку. Відбулися спілкування щодо структурованої роботи в рамках реалізації 5 цілей сталого розвитку, відібраних і розроблених для роботи з дитячою аудиторією. Серед них такі важливі питання як Міцне здоров'я та благополуччя (ЦСР 3) та Гендерна рівність (ЦСР 5.). У рамках проєкту бібліотеки отримали методичні розробки, збірники ігор, експериментів та творчих праць для дітей про сталий розвиток. Нові знання та креативність сприяли залученню читачів до участі в цікавих та пізнавальних заходах. При їх підготовці кожна філія продемонструвала своє власне бачення. Такі важливі питання сьогодення, як віруси, інфекція, вакцинація діти опановували граючись (гра-експеримент «Як зупинити інфекцію»). На сторінці бібліотеки-філії №21 для дітей у фейсбук з'явилася спеціальна рубрика «Дорослі теми – маленьким дітям», де знайомили читачів з казками польської письменниці М. Міловської. Казки про ЦСР прослухали 240 користувачів.

У Всесвітній день письменника *Центральна міська бібліотека для дітей МЦБС м. Кропивницького* дала старт власному онлайн-проєкту **«Улюблені письменники кропивницьких дітей на карті світу»**. Протягом місяця читачі книгозбірень МЦБС та всі бажаючі юні містяни розповідали про своїх улюблених письменників та відмічали їх на карті світу (робота велася у Google Картах). У проєкті взяли участь 119 дітей віком від 8 до 18 років. Мітки наймолодших учасників на Google карті замайоріли завдяки допомозі батьків. Презентація карти «Найулюбленіші письменники кропивницьких дітей на карті світу» та вручення сертифікатів учасникам проєкту відбулися на

фінальному святі з нагоди закриття Всеукраїнського тижня дитячого читання – 2021.

У бібліотеці-філії №19 для дітей МЦБС м. Кропивницького другий рік триває бібліотечний проєкт «**Почитай-но!**», мета якого залучення дорослих до читання дітям. Активними партнерами в реалізації проєкту стали вихователі дошкільного дитячого садочку №62, які систематично читали сучасні оповідки малюкам. Ефективність проведеного: 10 вихователів, 5 груп та майже 140 вихованців-слухачів.

До Дня захисників України бібліотека-філія для дітей №21 МЦБС м. Кропивницького започаткувала аудіопроект «**України захисники читають дітям казки**». В озвученні казок взяли участь службовці військових частин міста, серед них – учасники бойових дій. Прослухати казки можна на сторінці бібліотеки у фейсбук «Країна Читайликів. Бібліотека-філія для дітей №21 м. Кропивницького» та на подкастингах Castbox і Soundcloud.

Бібліотека для дітей філія КЗ «ЦПБ Долинської міської ради» реалізувала **міні-проект щодо модернізації внутрішнього простору**. Для користувачів створено затишну «Relax-зону», «IT-зону» та «Коворкінг студію» – сучасний функціональний простір, де діти навчалися, дізнавалися про інноваційні технології, спілкувалися з друзями та проявляли свої таланти.

КЗ «Олександрівська бібліотека для дітей» продовжила реалізацію міні-проекту «**Бєбі-гувернер**», завдяки якому запроваджена безкоштовна послуга: батьки дітей від 3 до 6 років можуть залишити свою дитину на деякий час під наглядом бібліотекаря.

У бібліотеках для дітей діяли **Програми літніх читань**: «Супер Літо – 2021», «Літо з книжкою», «Читай, пізнавай, відпочивай!», «З книгою канікули – сумувати ніколи!», «Літо в країні Читалія» тощо. Працювали і **48 об'єднань за інтересами**: клуби, гуртки, студії, школи, вітальні різних спрямувань, зокрема з популяризації інформаційної культури та медіаграмотності, етно-краєзначі, літературні, мистецькі, пізнавальні, дозвіллеві та інші.

У соціокультурній роботі бібліотек оновилися палітра форм заходів, як офлайн – бібліофреш, айстопер, літературний пінг-понг, бібліоквест, флешмоб так і онлайн – тренінги, мультимедійні презентації, квести, майстер-класи, виставки, інтерактивні ігри, вікторини, подорожі, тести, круїзи тощо.

Найкращі напрацювання бібліотек з користувачами-дітьми знайшли відображення у матеріалах блогу «Фаховий меседж» науково-методичного відділу Кіровоградської обласної бібліотеки для дітей ім. Т. Г. Шевченка (<http://fahovuymassage.blogspot.com>).

Беручи до уваги вищевикладене, слід зазначити, що реформа місцевого самоврядування, період пандемії суттєво вплинули на бібліотеки, змінюючи систему бібліотечної роботи, бібліотечних ресурсів та ставлячи питання щодо існування бібліотек у традиційному вигляді, переформатуванні їх функцій та діяльності.

З огляду на сьогоднішній день, враховуючи власні можливості та напрацьований досвід маємо:

розширювати грані соціальної комунікації у реальному та віртуальному просторі;

продовжувати промоцію української книги та читання серед дітей і підлітків;

формувати компетентності у дітей з медіаграмотності, навички критичного мислення, ознайомити з інструментами, які допоможуть відрізнити об'єктивну інформацію від фейків та інформаційного сміття;

розвивати сучасні культурні послуги, що відповідали б потребам та зацікавленості в них відвідувачів, громади;

продовжити створення у бібліотеках умов для навчання, проведення цікавого розвиваючого дозвілля користувачів-дітей та їхніх батьків.

Відповідальна за випуск Т. С. Манжула

Редактор: О. В. Ліпей

Видавець та виготовлювач

Кіровоградська обласна
бібліотека для дітей ім. Т. Г. Шевченка
вул. Шевченка, 5
м. Кропивницький, 25006
Сайт: <http://librarychl.kr.ua>